

Agnieszka WITCZAK

Uniwersytet Gdański

 <https://orcid.org/0000-0002-9239-8831>

**CATALOGUS CLARORUM HISPANIAE SCRIPTORUM
WALERIUSZA ANDREI
JAKO ŹRÓDŁO INFORMACJI
O RECEPCJI LITERATURY ANTYCZNEJ**

CATALOGUS CLARORUM HISPANIAE SCRIPTORUM BY VALERIUS ANDREA AS
A SOURCE OF INFORMATION ON THE RECEPTION OF ANCIENT LITERATURE

Valerius Andrea's work *Catalogus clarorum Hispaniae scriptorum* contains the names of all Spanish authors whose works Valerius managed to find in German libraries. This catalog is therefore a valuable source not only for learning about authors writing in Latin, but also for learning about the fate of Latin literature from antiquity to the 17th century, at the beginning of which this work was written.

Keywords: Spain, the 17th century, Valerius Andreas

Słowa kluczowe: Hiszpania, XVII wiek, Valerius Andreas

W 1607 roku, w Moguncji, ukazało się drukiem dziełko Waleriusza Andrei: *Catalogus clarorum Hispaniae scriptorum* (Valerius 1607). Ten liczący 106 stron zbiorek stanowi cenne źródło dla poznania autorów edycji tekstów antycznych, ich komentatorów i wydawców. Pozwala nie tylko na stworzenie katalogu uczonych hiszpańskich zaangażowanych w restaurację dorobku antyku, lecz również kładzie nacisk na wyliczenie antycznych autorów i ich dzieł przywoływanych w łacińskich dziełach powstałych w Hiszpanii w XVI wieku.

Autorem tego katalogu był Walter Driessens (Valerius Andreas Taxandrus; wł. Wouter Dries; 1588–1655) (Michiels 1977: 34–40; Kelchner 1875: 449–450), pochodzący z Dessel historyk literatury, bibliotekarz Akademii w Lovanium (od 1636 r.)

i uczoney (profesor hebraistyki w Lovanium od 1612 r., doktor obojga praw od 1612 r., profesor prawa od 1628 r.). Dwukrotnie powierzono mu stanowisko i obowiązki rektora uczelni (w 1644 i 1649 r.). Był autorem uznanych rozpraw prawniczych (Dreselius 1609; 1660) oraz ich edytorem (Kinschot 1653; Canisius 1662). Zyskał sławę jako opiekun naukowy i recenzent publikacji z zakresu prawa, zwłaszcza kanonicznego (Vallensis 1670; Zoesius 1668), komentator utworów poetyckich (Valerius 1618; 1619) i bibliofil prowadzący badania nad historią literatury (Valerius 1643).

Katalog autorów hiszpańskich (*Catalogus clarorum Hispaniae scriptorum*) otwiera zgodnie z tradycją list (*epistula dedicatoria*). Valerius Andreas adresuje go jednak nie do swoich mecenasów, protektorów, czy przedstawicieli arystokracji, z którymi wiązały go zależności finansowe, a do drukarzy (właścicieli warsztatów) oraz księgarzy. W liście tym wskazuje cel tego typu publikacji. Uwagę zwraca zwłaszcza *passus* rozpoczynający list dedykacyjny, który należy odczytywać jako pochwałę tego typu kwereńdy i publikacji:

Equidem semper existimavi, bene eos operam studiis navare fructumque adferre non poenitendum, qui Bibliothecas omnes excutiendo catalogos doctorum hominum ad hanc diem texunt, cum ut aetas cuiusque Scriptoris perspiciatur, tum ut scripta eiusdem in numerato quisque habeat; sive scribere ipse quacumque de re velit, quam et alii ante ipsum pertractarunt; sive Doctoris de superiore loco personam sustineat, ut quos identidem consulat, in promptu habeat, partim sacros, partim profanos Scriptores (Valerius 1607: 2).

Zawsze uważałem, że gorliwie przysłużyli się nauce i przynieśli godne uznania owoce ci, którzy dzięki przeszukiwaniu wszystkich bibliotek po dziś dzień tworzą katalogi uczonych, jak po to, aby można było określić wiek każdego pisarza, tak aby każdy posiadał jego pisma w tym wyczerpieniu; czy sam chciałby pisać o jakiejś sprawie, którą inni przed nim omawiali; czy wspierałby osobę uczonego wyższej rangi, aby ten miał pod ręką to chrześcijańskich, to pogańskich autorów, aby wielokrotnie się do nich odwoływać¹.

Wrażenie to potęguje się wraz z lekturą kolejnych fraz tego *passusu*:

In hoc scribendi genere primum apud Latinos claruerunt B. Hieronymus Presbyter² ex Eusebii scriptis, B[eatus] item Isidorus³ et Ildefonsus⁴ Hispani, Gennadius⁵ et Honorius⁶ Galli,

¹ Wszystkie polskie cytaty z Waleriusza podaję w przekładzie własnym.

² Valerius Andreas przywołuje dzieło Hieronima zatytułowane *De viris illustribus*. Ten powstał w 392 r. n.e., w Betlejem, katalog zawierał obfite informacje o autorach nie tylko tekstów źródłowych, lecz również komentarzy. Dokładnej analizy źródeł, z których korzystał Hieronim, dokonał S. Sykowski (1894).

³ Pierwszy z przywołanych przez Waleriusza Andreama mieszkańców Hiszpanii, biskup Sewilli, uznawany za głównego przedstawiciela tzw. renesansu wizygockiego, znany głównie ze swego dzieła encyklopedycznego *Etymologiae*. Driessens powołuje się jednak na jego katalog pisarzy wczesnochrześcijańskich.

⁴ Ildefons z Toledo – kontynuator dzieła Izzydora (Groll 1990; Madoz Molerés 1952; Ildephonsus 1972).

⁵ Valerius Andreas nie prowadzi wyczerpienia autorów łacińskich w porządku chronologicznym. Gennadiusz żył niemal dwa wieki wcześniej niż przywołani autorzy hiszpańscy (zm. ok. 500 r. n.e.).

⁶ Valerius Andreas ma na myśli Honoriusza z Autun oraz jego traktat *De luminaribus Ecclesiae*, napisany w IV księgach. W pierwszej księdze Honoriusz zawarł biogramy autorów chrześcijańskich

Sigebertus Gemblacensis⁷ et Henricus Gandavensis⁸ Belgae, et his omnibus longe copiosius Ioan[nes] Trithemius Albas⁹ (Valerius 1607: 3).

W tego rodzaju piśmiennictwie najpierw u pisarzy łacińskich wstawili się – [korzystający] z pism Euzebusza św. Hieronim, podobnie Hiszpanie – św. Izydor i Ildefons, pochodzący z Galii Gennadiusz i Honoriusz, Belgowie – Sigebert z Gembloux i Henryk z Gandawy, i od tych wszystkich o wiele częściej przywoływany Jan Tritemiusz.

Valerius Andreas powołuje się na autorytet autorów parających się tego typu katalogami, sięga przy tym aż do antyku. Przywołał autorów tworzących po łacinie (jak Hieronim ze Strydonu, Izydor z Sewilli, Ildefons z Toledo, Gennadiusz, Honoriusz z Galii, Sigebert z Gembloux, Henryk z Gandawy oraz Jan Tritemiusz). W wyliczeniu tym uczony nie zachowuje porządku chronologicznego, a grupuje ich raczej pod względem pochodzenia (terytorialnie). Jedynie w przypadku Hieronima ze Strydonu wskazał na Euzebiusza jako źródło wiadomości. Podobny zabieg zastosował w odniesieniu do autorów greckich: *Apud Graecos vero Suidas¹⁰ et Hesychinus¹¹, illustris et nuper adeo luce ac Latina civitate ab And[rea] Schotto donatus Photius¹² in Bibliotheca, qui Ecclesiasticos potissimum Scriptores recensent* (Valerius 1607: 3). Na podstawie tego wyliczenia można wnioskować, że

---

– od św. Piotra do Hieronima. Księga druga zawiera biogramy autorów, których sam Honoriusz określa mianem filozofów – m.in. Dionizy Areopagita, Arystydes, Justyn, Klemens Aleksandryjski, Tertulian, Orygenes, Atanazy, Bazyli, Grzegorz z Nazjanzu, Grzegorz z Nyssy, Ambroży. W trzeciej księdze znaleźć można m.in. biogramy Kasjodora, Boecjusza, Benedykta z Monte Casino, Izydora z Sewilli. Czwartą księgę poświęcił przybliżeniu twórczości Bedy Czcigodnego oraz uczonych związanych z dworem Karola VI. Księgę tę zamknął autokreklamą, zamieszczając informacje biograficzne o sobie samym oraz wymienając tytuły swoich dzieł (Weinrich 1972).

⁷ Sigebertus Gemblacensis, mnich z klasztoru w Gembloux na terenie Belgii. Valerius odsyła czytelnika do dzieła *De scriptoribus Ecclesiasticis*, które zawiera informacje o twórczej działalności 171 autorów chrześcijańskich (Löffler 1912).

⁸ Henricus Gandavensis, filozof, osoba świecka, wykładowca Uniwersytetu Paryskiego, przez współczesnych obdarzony przydomkiem *Doctor Solemnis* (Świeżawski 2000).

⁹ Iohannes Trithemius Abbas – Iohannes von Heidelber, Jan Tritemiusz – benedyktyn, opat w Sponheim, bibliofil. Przywołany tu jako autor dzieła poświęconego pisarzom chrześcijańskim *De scriptoribus ecclesiasticis* (Brann 1981).

¹⁰ Przywołany przez Valeriusa Andreasa leksykon (Σούδα, Σουίδα, *lac. Liber Suda, Suidae Lexicon*) – powstały w Bizancjum, klasyfikowany również jako słownik oraz dzieło o charakterze encyklopedycznym anonimowego autora. Obejmuje on blisko 30 tysięcy haseł, opartych na źródłach antycznych, cytowanych często za średniowiecznymi kompilatorami. Zawiera również biogramy, w tym literatów, przedstawicieli Cesarstwa Bizantyńskiego do X wieku (*Lexicografi* 1967–1989).

¹¹ Hesychius (Ἡσύχιος ὁ Ἀλεξανδρεὺς) – grecki gramatyk i leksykograf, autor dzieła *Συναγωγὴ Πασῶν Λέξεων κατὰ Στοχείων* włożonego w formie ponad 50 tysięcy haseł. Zawiera odwołania do autorów tworzących w poszczególnych dialektach, zwłaszcza do Ajschylosa i Teokryta.

¹² Photius, gr. Φώτιος – Focjusz Wielki, patriarcha Konstantynopola, autor przywołanego dzieła zatytułowanego *Bibliotheca* (Βιβλιοθήκη) lub *Myriobiblos* (Μυριοβιβλος), pierwszej bizantyńskiej encyklopedii, zawierającej wyciągi i skróty 280 tomów z dzieł różnych autorów (zwykle cytowanych jako kodeksy), których oryginały w dużej mierze zaginęły.

Valerius Andreas pomija greckich autorów starożytności pogańskiej¹³, a jako swój wzorzec przedstawia autora reprezentującego dorobek literacki Bizancjum. Jedyne wspomniany tu Hesychinus związany był z sławnym ośrodkiem naukowym i biblioteką w Aleksandrii. Autor katalogu przywołuje przy tym postać znanego Antwerpijczyka, jezuitę, humanistę, tłumacza i wydawcy Andreasa Schotta. Podkreśla przy tym znaczenie dla świata nauki jego pierwszego wydania *Biblioteki Focjusza*¹⁴.

Valerius Andreas wyjawiał wreszcie przyświecające mu motywacje. Podjęcie trudu tak rozbudowanej kwerendy bibliotecznej argumentuje pragnieniem przybliżenia bogatego dorobku autorów, komentatorów, edytorów i naukowców hiszpańskich, podania go do publicznej wiadomości i wprowadzenia ich do naukowego obiegu wśród uczonych XVII-wiecznej Europy:

Quo in genere et Hispania sacra caste tractando summamq[ue] constantia[m] in fide Maiorum servando laudem tulit non postremam. Si enim absque animi perturbatione homo minime Hispanus rem recta ratione expendere volet, nusquam gentium plures reperiet, qui aut firmius ac validius pro Orthodoxa Dei Ecclesia propugnarint, aut disciplinas omnes laudandasq[ue] artes, quibus et Ecclesia et respublica continetur, acutius quam Iberi, iurisprudentiam, inquam, artemq[ue] medicam ac philosophiam pertractarint (Valerius 1607: 4).

W którym to gatunku pisarskim i chrześcijańska Hiszpania zasłużyła na pochwałę poprzez wierne przestrzeganie i zachowywanie stałości w wierze przodków. Jeżeli bowiem bez niepokoju ducha człowiek, zwłaszcza Hiszpan, zechce rozważyć tę sprawę we właściwy sposób, nie znajdzie nigdzie więcej narodów, które albo stanęłyby mocniej i bardziej zdecydowanie w obronie Kościoła Bożego, albo które zgłębiałyby wnikliwiej niż Iberowie wszystkie nauki i chwalebne sztuki, które zarówno Kościół, jak i republika obejmują – prawoznawstwo, powiadam, sztukę medyczną i filozofię.

Twórca katalogu wskazał przy tym na cechy wyróżniające naród hiszpański. Zaliczył do nich trwanie przy wierze przodków oraz obronę Kościoła Bożego (katolickiego), zachęcając tym samym do zapoznania się z dziełami teologicznymi powstałymi w Hiszpanii. Podkreślił także dokonania mieszkańców Półwyspu Iberyjskiego w zakresie prawoznawstwa, medycyny oraz filozofii.

Valerius Andreas określił również zasięg terytorialny swoich poszukiwań w bibliotekach. Zaznaczył, że ograniczy się w nich do terenów Niemiec (Germania), choć zapewnia jednocześnie, że dotarł do wszystkich edycji we wszystkich bibliotekach znajdujących się na wskazanym obszarze. Akcentuje braki. Ekspo-

¹³ Wśród leksykografów greckich wspomnieć należy o Diogenianusie z Heraklei w Poncie, autorze słownika *Λέξις παντοδαπή*, jego poprzedniku Pamphilu z Aleksandrii (*Περὶ γλωσσῶν καὶ ὀνομάτων* w 95 księgach), gramatyku Arystarchu z Samotraki, Apionie (Apion Pleistoneices, gr. *Ἀπίων Πλειστονίκου*, autor m.in. *Περὶ τῆς Ῥωμαίων διαλέκτου*), Heliodorze (*Ἡλιόδωρος*, łac. Heliodorus, autor scholiów do rozwiązań metrycznych u Arystofanesa), czy też Ameriasie (gr. *Ἀμερίας*, twórca glosariusza *Γλῶσσαι*, łac. *Glossae*).

¹⁴ Pierwsza edycja miała miejsce w roku 1606 (Photius 1606).

nuje trzy ich powody, z których jako zasadniczy podaje brak wszystkich wydań. Zapowiada ograniczenie swojego katalogu do nazwisk pisarzy tworzących w języku łacińskim, następnie zaznacza kolejne kryterium wyboru twórców – ci, których dzieła doczekały się edycji w językach wernakularnych. Wreszcie, wyraża opinię o odrzuceniu prac powstałych w języku hiszpańskim. Argumentuje to zbytnią obszernością tomu, do której mogłoby doprowadzić ich uwzględnienie:

Quamobrem vos ego obtestor, quibus hic noster gratus fortasse labor (quod quidem studui) legendo accidet, tantum per otium adiicere ne gravemini, quantum a me supra omnes omnium Bibliothecarum Germaniae editiones additum esse res ipsa deprehenditis, in quibus tertia vix pars horum auctorum reperietur, neque tam accurate quoties quisq[ue] liber in Hispania et trans Pyrenaeos foras datus sit, Latinos vero potissimum scriptores damus, aut eos saltem, qui in alias transferri linguas dignum visi sunt. Nam qui populari lingua scripserint, longe hoc maius volumen efficiant (Valerius 1607: 4).

Dlatego zaklinam was, którym być może wyda się miła w czytaniu ta nasza praca (do której z pewnością się przyłożyłem), abyście tyle przez zajęcia literackie nie byli zmuszeni dorzucić, ile odkryjecie, że dodałem wszystkie wydania we wszystkich bibliotekach Germanii, w których można znaleźć zaledwie trzecią część tych autorów i nie tak dokładnie [każde wydanie], ilekroć jakakolwiek książka była wydawana w Hiszpanii i poza Pirenejami za granicą, podajemy głównie pisarzy łacińskich, a przynajmniej tych, których uznano za godnych przetłumaczenia na inne języki. Bowiem ci, którzy pisali w rodzimym języku, o wiele bardziej zwiększyłiby tę objętość.

Katalog właściwy Valerius Andreas poprzedził jeszcze indeksem zatytułowanym: *Scriptorum Hispaniae cognomina, quibus cognititis, quo quisque loco quaerendus sit, facile invenietur* (Valerius 1607: 6–13). Na ośmiu stronach zawarł w nim 685 nazwisk autorów, w układzie alfabetycznym. Jak wyjaśnił, indeks ten miał czytelnikom ułatwić orientację we właściwej części pracy oraz ułatwić wyszukiwanie poszczególnych twórców.

Catalogus clarorum Hispaniae scriptorum Taxandrus zamieścił na stronach 14–106, we wszystkich wpisach zachowując porządek alfabetyczny (*alphabeti serie digestus*) według imion. Katalog rozpoczyna od imienia znanego i cenionego portugalskiego autora (co podkreśla poprzez wyrażającą pochodzenie przydawkę przymiotną *Lusitanus*) komentarzy do dzieł autorów starożytnych, Aquilesa Estaço (łac. *Achilles Stadius*; Ijsewijn 1993, 1994; Pinto 1976; Branco 1978–1979; Ullman 1997). Wyliczenie edycji jego komentarzy rozpoczął od: *Notae in Suetonium de claris grammaticis et rhetoribus illustribus*, wskazując trzy wydania: Romae anno 1565, następnie: Lutetiae Morelius oraz Plantinus, Antverpiae in 8°. Kolejny przywołany przez Valeriusa Andream tytuł to: *Commentarium in Ciceronem de optimo genere oratorum et in Topica* (bez podania miejsca i roku wydania). W gronie odnalezionych przez bibliotekarza pozycji katalogowych nie mogło zabraknąć komentarza *In artem poeticam Horatii*, tym razem wskazał konkretną edycję: Antverpiae apud Nutium, 1553. Zapis dotyczący Aquilesa Estaço obejmuje również wydanie komentarza do dzieł Cycerona i Tibullusa (*In Catullum et*

Tibullum commentarius), z nakładu warsztatu Alda Manuzia w Wenecji (Venetiis apud Manutium) oraz druga, którą przygotował Guillaume Morel (Guilielmus Morelius) w Paryżu. Wskazał również rzymską edycję (Romae apud h[a]eredes Antonii Bladi, 1574) mowy: *Oratio Ob[ob]edientialis ad Gregorium XIII Sebastiani I regis nomine*. Kolejną pozycję stanowi inny pochodzący z rzymskiego warsztatu (Romae apud Iosephum de Angelis, 1574) druk: *Monomachia navis Lusitanae et insygnia regum Lusitaniae versibus conscripta*. W katalogu nie mogło zabraknąć dziełka Aquileza Estaço związanego z pierwszą wolną elekcją w Rzeczypospolitej Polskiej: *De electione, profectioe, coronatione Henrici regis Poloniae*, wydanego również w Rzymie (Romae apud h[a]eredes Bladi 1574). W spisie dokonań tego autora nie mogło zabraknąć również jego działalności poetyckiej: *Poemata eiusdem et Callimachi hymni duo Latini* (bez wskazania miejsca i roku wydania), a całą notkę kończy ogólna informacja o działalności translatorskiej Estaço: *Vertit e Graeco Homilias aliquot et Anastasii Sinaitae de S. Eucharistia, aliaque multa Romae edita* (Valerius 1607: 14). Ostatnia pozycja w katalogu kryje natomiast dorobek syna innego wielkiego humanisty i lingwisty, Antonia de Nebrija (Baños 2019; Vega 2014; Antonio de Nebrija 2011; Guitarte 1992), Hanthusa, a zapis ten odnosi się do *Epitome in patris sui Grammaticam*, którego edycji dokonano w Antwerpii (bez warsztatu i roku). W jednozdaniowej notce towarzyszącej tej postaci Valerius Andreas zawarł wiadomości o jego losach: *Hic post I.C. egregius in Praetorio Granatensi claruit, parentis etiam Antonii Nebrissensis fama celebris* (Valerius 1607: 106).

Już na podstawie tych dwóch autorów można zauważyć pewien prowadzony konsekwentnie w całym katalogu zapis. Przy imieniu (imieniu i nazwisku) autorów Valerius Andreas podaje zawsze pochodzenie każdego z nich (e.g.: *Lusitanus, Hispanus, Toletanus, Abulensis, a Vilaguta, de Villadiego, Hispalensis, Canariensis, Zamorensis*). W przypadku uczonych zakonników, mnichów¹⁵ i kapłanów notuje przynależność zakonną, pełnione funkcje, czasem posiadane informacje układa niemalże w *cursus honorum*¹⁶. Najwięcej, bo aż 39 zapisów dotyczy twórczości franciszkanów (*Ordo [Fratrum] minorum; Ordo s. Francisci; e familia s. Francisci; Franciscanus; Ordo Seraphicus; Minorita*), 36 – przedstawicieli Zakonu Kaznodziejskiego (*Ordo Praedicatorum*), 33 – jezuitów (*Societas Iesu*), 29 – dominikanów (*Ordo s. Dominici; Dominicanus; e familia s. Dominici*), 24 – augustianów (*Ordo eremitarum s. Augustini; Ord. s. Augustini; Augustianus Ordo*), 12 – karmelitów (*Ordo Carmelitarum; Carmelita; Carmelitanus; Ordo s. Mariae de monte Carmelo*), zaledwie 3 kartuzów (*e Carthusiano*,

¹⁵ Zob. e.g.: Arcisusius Gregorius Valentinus B. Virginis de Mercede Redemptionis captivorum Monacus (Valerius 1607: 18); Petrus Ciar Ord. s. Mariae de Mercede Redemptionis captivorum (Valerius 1607: 92).

¹⁶ Zob. e.g.: Alvarus Pelagius Ord. Minorum, Ioan. Scoti auditor, Theologiae et utriusque Iuris peritia suo tempore celebris, Ioannis XXII poenitentarius, deinde in Algarbia Portugaliae praesul, seu episcopus Sylvensis (Valerius 1607: 19);

Carthusiensis), 3 benedyktynów (*Ordo s. Benedicti; Monachus s. Benedicti*), 3 hieronimitów (*Ordo D. Hieronimi; Hieronymianus*) oraz dwóch kanoników regularnych (*Canonicus Regularis*¹⁷). W przypadku dwóch pisarzy pojawia się lakoniczne określenie: eremita¹⁸. W katalogu Valeriusa Andrei uwzględnia się również działalność arcybiskupów¹⁹, biskupów²⁰, kapłanów (*sacerdos*²¹, *presbyter*²², *canonicus*²³) oraz kaznodziejów (*concionator*²⁴) wyrażającą się najczęściej w publikacjach o charakterze teologicznym. Wymienia również publikacje autorów świeckich, odnotowując ich stan społeczny²⁵ lub pełnione funkcje²⁶, w tym na dworach królewskich i cesarskich²⁷, czasem zawód (*medicus*²⁸,

¹⁷ Zob. Didacus Diest Boleensis Canonicus Regularis in Metropolitana aede CaesarAugustae, philosophus ac Theologus (Valerius 1607: 42); martinus Garsias Canonicus Regularis in Ecclesia Metropolitana CaesarAugustae, post Barcinonensis Episc. (Valerius 1607: 86).

¹⁸ Zob. Franciscus a Christo Eremita, Lusitanus, S. Theologiae D. eiusdem[ue] publicus in clarissima Conimbricensi Academia Professor (Valerius 1607: 48); Raymundus Lullius, Eremita, natione Maioricensis (Valerius 1607: 92).

¹⁹ Zob. e.g.: Aegidius Bellamera Hispalensis Archiepisc. (ibidem, s. 14); Antonius Augustinus I.C. et Archiepisc. Tarraconensis (Valerius 1607: 23); Bartholomaeus Carranza de Miranda Dominicanus, post Archiepisc. Toletanus (Valerius 1607: 36); Franc. a Bovadilla Archiepiscopus Burgensis et Card. (Valerius 1607: 48);

²⁰ Zob. e.g.: Antonius Penna Ord. Praedicatorum, Theologus et Canariensis Episc. (Valerius 1607: 26); Aprigius Ecclesiae Pacensis Hispaniarum Episcopus (Valerius 1607: 27); Audentius Episcopus Hispanus (Valerius 1607: 30); Bartholomaei Torres Canariensis Episc. (Valerius 1607: 36);

²¹ Zob. e.g.: Zob. Ioan. Bapt. Agnesius Valentinus Sacerdos (Valerius 1607: 61); Ioannes Bovus Sacerdos (Valerius 1607: 64); Ioan. Maldonatus Burgensis, Sacerdos (Valerius 1607: 68).

²² Zob. e.g.: Avitus presbyter Hispanus (Valerius 1607: 34); Petrus Ciaconius Presbyt. Toletanus, Varro sui saeculi (Valerius 1607: 91); Iuvenicus presbyter, natione Hispanus (Valerius 1607: 76).

²³ Zob. e.g.: Antonii de Leon. Canonici Segobiensis (Valerius 1607: 25); Franciscus Fontanus ex oppido Lerenensi, Doctor Theologus et Compluti Canonicus (Valerius 1607: 48); Petrus Manriquiis Toletanus Canonicus (scrip. 94).

²⁴ Zob. e.g.: Alphonsus ab Orosco Ord. Eremitarum S. Augustini, Caroli V Caesaris post Philippi Regis Hispaniarum concionator (Valerius 1607: 18); Franc. Heredia, Doctoris Theologi, Eleemosynarii et Concionatoris Cathedralis Ecclesiae Turiasonensis (Valerius 1607: 49).

²⁵ Zob. e.g.: Damiani a Goes Lusitani Equitis (Valerius 1607: 41); Ferdinandus Nonius Pitianus Eques Vallisoleti et Salmanticae Graecarum litterarum profesor (Valerius 1607: 47); Ludovici Pontii de Icard nobilis ac I.C. Tarraconensis (Valerius 1607: 82).

²⁶ Zob. e.g.: Aelii Antonii Nebrissensis Grammatici, Rhetoris et Historicis Regi (Valerius 1607: 14); Alphonsus Alvarez Guerrero Consiliarius Regius et Regiae Camerae praeses apud Regem Hispaniarum Philippum II (Valerius 1607: 15); Michael Cabedius Senator Regius (Valerius 1607: 87).

²⁷ Zob. e.g.: Consalvus Perez Bilbilitanus Carolo V. Caesari Aug. a Secretis (Valerius 1607: 40); Didacus Gratianus Philippo Regi Catholico a Secretis (Valerius 1607: 42); Diegus Hurtadus a Mendoza, vir nobilis, Orator Caesaris apud Venetos (Valerius 1607: 44); Bernardinus Montaña de Monserrat Doctor et Medicus Regius (Valerius 1607: 38); Ioan. Valdesius, Secretarius Regis Neapolitani (Valerius 1607: 72).

²⁸ Zob. e.g.: Amati Lusitani Medci praestantissimi (Valerius 1607: 21); Andreas Alcazar Guadalaxarensis Medicus Salmanticae et Chirurgiae Professor (Valerius 1607: 21); Andreas Semperius Valentinus medicus et rhetor (Valerius 1607: 23); Antonii Ludivici Olisiponensis (Valerius 1607: 26); Avicenna Hispalensis, medicus insignis (Valerius 1607: 33); Brudi Lusitani medici (Valerius 1607: 39).

*archiater*²⁹ lub *pharmacopola*³⁰, *iurisconsultus*³¹, *iurisperitus*³², *advocatus*³³). Ten sam sposób zapisu odnaleźć można w przypadku uczonych akademickich i nauczycieli szkół różnego stopnia³⁴. W niektórych przypadkach ogranicza się on jedynie do tytułu naukowego³⁵. Niekiedy stosuje rozbudowany nieco bardziej rozwinięty opis rozwoju kariery³⁶ lub uzdolnień³⁷. Tylko w odniesieniu do pięciu autorów Valerius Andreas używa terminu *poeta*³⁸.

Wśród autorów hiszpańskich Texandrus wymienia również literatów starożytnych. Należą do nich: *Aurelius Prudentius Clemens* poeta. Wylicza wydania jego dzieł: *Poemata*, *Psychomachia*, *Cathemerinon*, *Peristephanon*, *Apotheosis* oraz *Contra Symmachum*, wraz z krótkimi deskrypcjami zawartości, podaje również autorów wydań komentowanych³⁹. Twórca katalogu przywołał także postać Izydora z Sewilli (*Isidorus Iunior*⁴⁰, *Episcopus*), dodając dwukolumnowy wykaz jego dzieł (Valerius 1607: 73–75). Skromnie prezentuje się notka odnosząca się do Seneki (*Lucius Annaeus Seneca*⁴¹). W gronie pochodzących z Hiszpanii pisarzy

²⁹ Zob. e.g.: Alphonsi Morescotti Ferninandi I Lustaniae Regis Archiatri (Valerius 1607: 17).

³⁰ Zob. Laurentius Peresius Toleti Pharmacopola (Valerius 1607: 76).

³¹ Zob. e.g.: Emanuel Costa I.C. (Valerius 1607: 45); Ferdinandus de Loazes I.C. (Valerius 1607: 46); Rodericus Suarez I.C. (Valerius 1607: 101).

³² Zob. Ioannis Vannez Parladorii, iurisperiti, in regio Vallisoletano Praetorio advocati (Valerius 1607: 73).

³³ Zob. e.g.: Alphonsus de Villadiego Asturicensis Iuris utriusque Doctor, Madriti advocatus (Valerius 1607: 19).

³⁴ Zob. e.g.: Alphonsi Torrez Turriculani eloquentiae in Complutensi Gymnasio Doctoris (Valerius 1607: 19); Antonii Gomezii Iuris civilis in Salmanticensi Academia Professoris (Valerius 1607: 25); Franc. Garsias Dominicanus Professor Theologiae in Tarraconensi Academia (Valerius 1607: 49); Ioan. Vazmotta, Olisiponensis I.U. Doctor et eloquentiae Romae in Sapientiae gymnasio Professor (Valerius 1607: 72).

³⁵ Zob. e.g.: Alphonsi Dazae atrium et Medicinae Doctoris (Valerius 1607: 16); Alphonsus Lopez de Soto, bonarum atrium profesor (Valerius 1607: 17); Antichius Rochanus Gerundensis philosophiae et medicinae Barcinone profesor (Valerius 1607: 23).

³⁶ Zob. e.g.: Berengarius natione Cathalanus, vir in medicina studiosus, in s[ecularibus] litteris et Philosophia exercitatus (Valerius 1607: 38); Dominici Bañes Cantabri Mondragorensis Dominicanus et Primarii Salmanticae Scholasticae Theologiae Doctoris (Valerius 1607: 44); Ferdinandus Vellosillus e primario Salmanticensi Theologo et Seguntino Canonico, ubi e Tridentina Synodo revertit Lucensis Episcopus renunciatus (Valerius 1607: 47).

³⁷ Zob. Laurentius Palmirenus, Alcannicensis, Aragonius multae vir lectionis, librorumque heluo (Valerius 1607: 76).

³⁸ Zob. Martinus a Zagria Celtiberus et poeta (Valerius 1607: 86); Michaelis Verini Ugolini poetae Christiani (Valerius 1607: 88); Carsi-Lassi de Vega poetae excellentis (Valerius 1607: 55); Ioan. Petreius Toleti eloquentiae Doctor, poeta egregius (Valerius 1607: 70); Ausias Marcii poeta (Valerius 1607: 35).

³⁹ Valerius 1607: 34–35.

⁴⁰ W wykazie przywołał Valerius Andreas również postać Izydora Starszego. Zob. Valerius 1607: 75: Isidorus Senior, Episcopus Cordubensis scripsit ad Orosium Presbyterum Hispanum in quat[tuor] libros Regum lib. 4. Claruit anno D[omi]ni 420. Vide Ioannis Vaschi Chronicon.

⁴¹ Valerius 1607: 77: Marcus Annaeus Seneca Cordubensis, Philosophus, scripsit multa, cuius quae hodie exstant opera omnia primum ab Erasmo Rot[t]erodamo ad vetustos codices emendata et

nie mogło zabraknąć twórcy poradnika agrarnego Kolumelli (*Lucius Moderatus Columella*⁴²). Pod literą M odnaleźć można aż czterech przedstawicieli antyku: Senekę (*Marcus Annaeus Seneca* Rhetor) (Valerius 1607: 77–78), poetę z Kordoby – Lukana (*Marcus Annaeus Lucanus*) (Valerius 1607: 82), retora Kwintyliana (*Marcus Fabius Quintilianus*) (Valerius 1607: 83) oraz poetę Marcjalisa (*Marcus Valerius Martialis*⁴³). Texandrus uwzględni także poprzednika Izydora na tronie biskupim Ozjusza (Osius⁴⁴), geografów – Pomponiusza Melę (*Pomponius Mela*) (Valerius 1607: 92) oraz Awienusa (*Sex[tus]* [błąd: właściwie *Festus*] *Rufus Avienus*) (Valerius 1607: 102).

Catalogus clarorum scriptorum to doskonały materiał do badań nad obecnością literatury antycznej w Hiszpanii do roku 1606. Valerius Andreas uwzględnia komentarze, scholia, *notae* oraz słowniki i wszelkiego rodzaju wyciągi z dzieł autorów starożytnych. Do najczęściej i najobszerniej komentowanych należały bez wątpienia dzieła Arystotelesa, wśród których do najliczniej eksplikowanych należały: *Logica*, *Physica* oraz *De anima*⁴⁵. W wielkich ilościach powstawały

---

cum Beati Rhenani Scholiis in ludum de more Claudii Caesaris. Basileae, Ioan. Hervagivae excudit 1537. Sunt aut haec: Ad Ebutium de beneficiis, lib. VI; De institutione vitae ad Lucilium; Epistolae CXXIV; De divina providentia ad eundem lib. I; De paupertate; De remediis fortuitorum ad Gallionem; De ira ad Novatum, lib. III; De clementia ad Neronem lib. II; De vita beata ad Gallionem fratrem lib. II; De tranquillitate vitae ad Serenum lib. II; De brevitae vitae ad Paulinum lib. I; De consolatione ad Elviam matrem; Naturalium quaestionum lib. VII, in quos Scholia erudita Matthaei Fortunati excudit Aldus Manutius, 1522 in 4.

⁴² Valerius 1607: 78: Lucius Moderatus Columella Gaditanus scripsit de universa re rustica lib. 13, Lugduni apud Gryphium cum Catone, Varrone, Palladio eiusdem argumenti. Item Basileae apud Hervagium et Commelinum.

⁴³ Valerius 1607: 83–84: Marci Valerii Martialis Epigrammatum lib. XIV, Venetiis ab Aldo, Lugduni a Sebastiano Gryphio, Antverpiae a Plantino, Basileae ab Hervagio cum annotationibus Mycilli, et repurgatus ab oscoenitate Gesneri opera Tiguri, iterumque studio Emundi Augerii, et And. Frusii Galli Societatis Iesu, Antverpiae, 1574 4. et Coloniae. / Commentaria erudita in eundem Matthaei Raderi Germani eiusdem Societatis post Domitii Calderini Veronensis Annotationes. Notae quoque breves Iani Gruteri: Francofurti et Hadriani Iunii typis Plantini, 1571. 16. et Argentinae 1595 cum Indice verborum singulorum Iosephi Langii.

⁴⁴ Valerius 1607: 89–90: Osius Episcopus Cordubensis ante Isidorum, ad quem Chalcidius Grammaticus Timaeum Platonis traduxisse memoratur, iam senex, factus est Arianus, negat id Caesar Baronius tomo III Annal. Eccles. ad annum Christi 357. affirmat Ioan. Mariana lib. 4. Annalium Hispaniae, cap. 17. Scripsit adhuc Catholicus ad sororem suam de laude Virginitatis lib. 1. In Concilio Sententias XVIII lib. 1 et plures Epistolas. Vixit anno 390.

⁴⁵ Do komentatorów należeli: Alphonsus Vargas Toletanus, Alphonsus a Vera Cruce, Benedictus Pererius, Didacus Astudillus, Diegus Hurtadus a Mendoza, Andreas a Lacuna Segobiensis, Avenpace Arabs Hispanus, Averroes (Aven Ruis) 11 ksiąg (volumen), Dominicus Soto Segobiensis, Ferdinandus Roiensis, Franc. Pisanus, P. Franciscus Toletus, Antichius Rochanus, Antonius Ansreae, Antonius Coronellus Franciscus Vallesius, Gregorius Aciso, Guido Perpiniatus, Hieronymus Menter, Gaspar Casalius, Ioan. Baptista Monlorius, Ioan. Baptista Monlorius, Ioannes Clemens, Ioannes Gasganius, Ioan. Genesis Sepulveda, Ioannes de Celaya, Ludovicus Lemosius, Michael de Palatio, Petrus a Fonseca, Petrus Iacobus Stephanus, Petrus Martinez, Petrus Nicolaus, Petrus Serranus, Petrus Simon Aprileus, Rodericus Sanctae Crucis oraz Vincentius Montagnesius.

również tłumaczenia i komentarze do traktatów medycznych – najsłynniejszego z greckich lekarzy Hippokratesa z Kos⁴⁶, farmakologa Pedaniosa Dioskuryde-
sa⁴⁷, Nikandra z Kolofonu⁴⁸ oraz Galena⁴⁹, nadwornego lekarza Marka Aureliu-
sza. Zainteresowaniem, choć niewielkim, cieszyli się antyczni poeci – Homer⁵⁰,
Horacy⁵¹, Katullus⁵², Tibullus⁵³, Wergiliusz⁵⁴, Justynian⁵⁵, Syljusz Italik⁵⁶, Wa-
leriusz Flakkus⁵⁷, Prudencjusz⁵⁸, Sydoniusz Apolinary⁵⁹ i Celiusz Seduliusz⁶⁰.
Powodzeniem na rynku wydawniczym cieszyły się dzieła mówców i retorów
– Izokratesa⁶¹, Cyserona⁶², Kwintyliana⁶³, historyków – Ksenofonta⁶⁴, Cezara⁶⁵,
Swetoniusza⁶⁶, Sallustiusza⁶⁷, Kwintusa Rufusa⁶⁸ oraz Waleriusza Maksymu-
sa⁶⁹. Wydawano wreszcie dzieła encyklopedyczne – Pliniusza⁷⁰ oraz Izydora⁷¹,
a także geografa – Pomponiusza Meli⁷². Prowadzono badania nad traktatami

⁴⁶ Zob. Arnoldus de Villanova, Berengarius natione Catalanus, Brudus Lusitanus medicus, Christophorus a Vega, Benedictus Bustamante, Franciscus Vallesius, Ioannes Bravus, Michael Villanovanus, Petrus Iacobus Stephanus, Rodericus a Fonseca.

⁴⁷ Zob. Amatus Lusitanus Medicus, Andreas a Lacuna Segobiensis, Ioan. Rodericus Castellialbus.

⁴⁸ Zob. Petrus Iacobus Stephanus.

⁴⁹ Zob. Christophorus a Vega, Andreas a Lacuna Segobiensis, Andreas a Lacuna Segobiensis, Arnoldus de Villanova, Franciscus Vallesius, Ludovicus Colladus, Ludovicus Lemosius, Philippus de Soldevilla, R. Moses, a także Thomas Rodericus a Veyga.

⁵⁰ Zob. Consalvus Perez oraz Gonsalvus Perez.

⁵¹ Zob. Achilles Stadius.

⁵² Zob. Achilles Stadius.

⁵³ Zob. Achilles Stadius.

⁵⁴ Zob. Ioan. Ludovicus Vives i Antonius Goveanus.

⁵⁵ Zob. Antonius Augustinus (Georgica).

⁵⁶ Zob. Ambrosius Nicander Toletanus.

⁵⁷ Zob. Laurentius Balbus.

⁵⁸ Zob. Aelius Antonius Nebrissensis.

⁵⁹ Zob. Michael Cabedius (*Sidonii Apollinaris opera ex manuscripto pro codice restituit*).

⁶⁰ Zob. *Paschale opus* – Aelius Antonius Nebrissensis, Arator SRE Subdiaconus.

⁶¹ Zob. Didacus Gratianus.

⁶² Zob. Achilles Stadius, Alphonsus Virvescus, Antonius Goveanus, Bartholomaeus Barrientus Granatensis, Ioan. Ludovicus Vives, Petrus Ioannes Olivarius, Petrus Ioannes Nunnesius, Petrus Velleus.

⁶³ Zob. Bartholomaeus Pinus.

⁶⁴ Zob. Didacus Gratianus, Gaspar Varrerius (Xenophontus, Fabius Pictor, M. Cato).

⁶⁵ Zob. Petrus Ciaconius Presbyt.

⁶⁶ Zob. Achilles Stadius.

⁶⁷ Zob. Petrus Ciaconius Presbyt.

⁶⁸ Zob. Laurentius Balbus.

⁶⁹ Zob. Inicus (sic enim Hispani Ignatium vocant)- Memorabilium volumen, ex antiquis historicis Valerii Max. exemplo.

⁷⁰ Zob. Ferdinandus Nonius Pintianus, Ioannes Andreas Straneus, Petrus Ciaconius Presbyt. Petrus Ioannes Olivarius.

⁷¹ Zob. Ioan. Grialus.

⁷² Zob. Ferdinandus Nonius Pintianus oraz Petrus Ioannes Olivarius.

filozoficznymi Porfiriusza⁷³, Platona⁷⁴ i Seneki⁷⁵, oraz religijnymi – Tertuliana⁷⁶ czy Augustyna⁷⁷.

Catalogus clarorum Hispaniae scriptorum stanowi cenne źródło do badań nad łacińskojęzyczną literaturą hiszpańską. Valerius Andreas stworzył niepozorne dziełko, z którego możemy czerpać wiedzę o głównych ośrodkach życia naukowego, przedstawicielach stanu duchownego zajmujących się badaniami, o tekstach, które dzięki zastosowaniu języka międzynarodowego, jakim z pewnością była łacina, przekraczały granice Półwyspu Iberyjskiego.

Bibliografia

- Baños, P.M. (2019). *La pasión de saber. Vida de Antonio de Nebrija*. Huelva: Universidad de Huelva.
- Bardski, K. (1995). *Wstęp do Komentarza do Księgi Eklezjastesa*. W: *Biblioteka Ojców Kościoła* 6 (błędnie oznaczona jako 5). Kraków. 5–20.
- Brann, N.L. (1981). *The Abbot Trithemius (1462–1516). The Renaissance of Monastic Humanism*. Leiden: Brill.
- Canisius, H. (1662). *Opera quae de iure canonico reliquit in Lib. V Decretalium, In Tit. De regulis iuris lib. VI, De differentiis I.U., Summa iuris canonici [...], omnia studio et industria Valerii Andreae Desseli edita qua suppleta et recensita, summarisque et indicibus aucta*. Coloniae Agrippinae: Typis ac sumptibus Ioannis Busaei Bibliopolae sub Monocerotia.
- Courcelle, P. (1969). *Late Latin writers and their Greek sources*. Cambridge–Harvard: University Press.
- Drączkowski, F., Pałucki J., Szram M. (red.). (1998). *Ojcowie Kościoła wobec filozofii i kultury klasycznej*. Lublin: KUL.
- Dresselius, V.A. (1609). *Erotemata iuris canonici digesta et enucleata iuxta ordinem librorum et titulorum, qui in decretalibus epistolis Gregorii XII P.M.* Coloniae: Apud Andream Bingium in Lauroto. (Regensburg, Staatliche Bibliothek – 999/Jur.6.).
- Dresselius, V.A. (1660, 1672, 1680). *Synopsis sive erothemata iuris canonici*, Coloniae–Leuven.
- Gomes Branco, J. (1978–1979). A propósito do Tibullus cum Commentario Achillis Statii Lusitani. *Euphrosyne* IX. 87–117.
- Groll, I.K. (1990). *Hildefonsus*. In: *Biographisch-Bibliographisches Kirchenlexicon* 2, Bautz: Hamm. 1262–1263.
- Guitarte, G. (1992). Tres principios ortográficos de Nebrij. *Estudios Nebrisenses*. ICI. 341–376.
- Hieronymus und Gennadius (1895). *De viris illustribus*. C.A. Bernoulli (ed.). Leipzig. 1–57.
- Ildephonsus. (1972). *De virorum illustrium scriptis*. C. Codoñer Merino (ed.). In: „*De viris illustribus*” de Ildefonso de Toledo. Salamanca: Universidad da Salamanca. 195–206.
- Ijsewijn, J. (1993). *Achilles Statius, a portuguese latin poet in late 16th century Rome*. In: *Humanismo Português na época dos descobrimentos. Congresso internacional (Coimbra, 9 a 12 de Outubro de 1991): actas*. Coimbra: Instituto de Estudos Clássicos, Centro de Estudos Clássicos e Humanísticos. 109–123.

⁷³ Zob. Antichius Rochanus, Antonius Goveanus Arcisius, Gregorius Valentinus, Dominicus Soto Segobiensi, Petrus Ioannes Olivarius, Vincentius Montagnesius.

⁷⁴ Zob. Sebastianus Foxius Morzillus.

⁷⁵ Zob. Ferdinandus Nonius Pintianus.

⁷⁶ Zob. Petrus Ciaconius Presbyt.

⁷⁷ Zob. Ioan. Ludovicus Vives.

- Ijsewijn, J. (1994). Petrus Nannius and Achilles Statius. *Humanistica Lovaniensia*. XLIII. 288–294.
- Kelchner, E. (1875). *Andreas Valerius*. In: *Allgemeine Deutsche Biographie* (ADB) 1. Leipzig: Duncker und Humblot. 449–450.
- Kinschot, H. (1653). *Responsa sive Consilia iuris, ad calcem adiiciuntur eiusdem Tractatus VII de Rescriptis gratiae a supremo Brabantiae Senatu nomine Ducis concedi solitis [...] opera et industria Valeri[i] Andrae Desseli[i]*. Bruxellae: Typis Ioannis Mommartii.
- Lexicographi graeci* (1967–1989). vol. I. *Suidae lexicon*. pars I A–Ω; *index*. pars II A–Γ; pars III Δ–Θ; pars IV K–O. Ω; pars V Π–Ψ. ed. A. Adler. Stuttgartiae.
- Löffler, K. (1912). *Sigebert of Gembloux*. In: *The Catholic Encyclopedia* 13. New York: Robert Appleton Company. <http://www.newadvent.org/cathen/13783c.htm> (26.01.2024).
- Madoz Moleres, J. (1952). *Vidas de San Ildefonso y San Isidoro*. Madrid: Espasa-Calpe.
- Michiels, G. (1977). *Andreas Valerius*. In: *Nationaal Biografisch Woordenboek* 7. Brussels. 34–40.
- Nebrija, A. de. (2011). *Gramática sobre la lengua castellana*. C. Lozano (ed.). Barcelona: Galaxia Gutenberg.
- Photius. (1606). *Bibliotheca sive Lectorum a Photio librorum recensio, censura atque excerpta philologorum, oratorum, historicorum, philosophorum, medicorum, theologorum e Graeco Latine reddita, scholiisque illustrata opera Andrae Schotti Antverpiani De Societate Iesu*. Augustae Vindelicorum.
- Pinto de Castro, A. (1976). *Aquiles Estaço, o primeiro comentador peninsular da „Arte Poética” de Horácio*. In: *Arquivos do Centro Cultural Português*. X. Paris: Fundação Calouste Gulbenkian. 83–102.
- Starowieyski, M. (1999). Komentarze biblijne patrystyczne w *De viris illustribus* św. Hieronima. *Warszawskie Studia Teologiczne*. XII. 205–216.
- Sykowski, S. (1894). *Hieronymus als Litterarhistoriker: eine quellenkritische Untersuchung der Schrift des hl. Hieronymus „De viris illustribus”*. Münster.
- Świeżawski, S. (2000). *Dzieje europejskiej filozofii klasycyznej*. Warszawa–Wrocław: Wydawnictwo Naukowe PWN. 734–736.
- Ullman, B.L. (1997). *Achilles Statius' Manuscripts of Tibullus*. In: *Studies in the Italian Renaissance*. Roma: Edizioni di storia e letteratura. 429–449.
- Vallensis, A. (Delvaux, André) (1670). *Paratilia iuris canonici sive decretalium Gregorii papae IX summaria ac methodica explicatio opus omnibus tam in schola quam in foro versantibus utilissimum recensente Valerio Andrea Desselio i.u.d. et Prof. Regio*. Coloniae Agrippinae: Apud viduam Andrae Bingii Bibliopolae in Laureto. (NK ČR, sygn. Cheb. 22/18).
- Valerius, A. (1607) *Catalogus clarorum Hispaniae scriptorum, qui Latine disciplinas omnes humanitatis, iurisprudentia, philosophia, medicina ac theologia illustrando, etiam trans Pyreneos evulgati sunt, nunc primum ex omnibus nundinarum catalogis ac bibliothecis diligenter collectus*. Moguntiae.
- Valerius, A. (1618). *Ex P. Ovidii Nasonis Metamorphoseōn libris XV. electorum libri totidem, ultimo integro: ad eosdem novi commentarii cum sectionibus et argumentis, studio et opera Iacobi Pontani S. J. Accesserunt in obscurum Ovidii Poemation in Ibin. Valerii Andrae Desselii, iuriconsulti ... uberiores notationes*. Antverpiae: Apud Heredes Martini Nutii.
- Valerius, A. (1619). In *Ericii Puteani Chimonopaegnion breves notae*. In: E. Puteanus. *Bruma Chimonopaegnion de laudibus hiemis, ut ea potissimum apud Belgas*. Monaci.
- Valerius, A. (1643). *Bibliotheca Belgica. De Belgis vita scriptis[ue] claris., praemissa topographica Belgii totius seu Germaniae inferioris descriptione*. Lovanii: Typis Iacobi Zegers.
- Vega, F.G. (2014). *Vida o escritura en Antonio de Nebrija. Notas para una fenomenología de los incrustes biográficos en su prosa de ideas (Vocabulario y Tertia Quinquagena)*. Leioa Servicio Editorial de la Universidad del País Vasco. 391–199.
- Ward, G., Wieser, V. (2022). *Reading Jerome's De viris illustribus in the Post-Roman World: Cataloguing Community in Gennadius of Marseille and Frechulf of Lisieux*. In: D. Mahoney, D.Ó. Riain, G. Vocino (eds.). *Medieval Biographical Collections. Perspectives from Buddhist, Christian and Islamic Worlds* 15. 95–124.

- Weinrich, L. (1972). *Honorius Augustodunensis*. In: *Neue Deutsche Biographie* 9. Berlin. 601.
- Wojtczak-Szyszkowski, J. (2020). Św. Hieronim jako wyznawca języka i stylu starożytnych autorów na podstawie jego listów 1–24. *Vox Patrum* 76. 157–168.
- Zoesius, H. (1668). *Commentarius in ius canonicum universum, sive ad decretales epistolas Gregorii IX P.M. ex recensione Andr. Desselii i.u.d. et Prof. Regii, nunc demum a viris doctis revisus et quibus tam in Coloniensi, quam Lovaniensi editionibus scatebat mendis repurgatus*. Coloniae Agrippinae: Apud viduam Andreae Bingii Bibliopolae in Laureto.

Dr Agnieszka Witczak – classical philologist, literary scholar, neo-Latinist. The main field of research interests is related to Gdansk and Royal Prussia, the Latin literature of these areas, especially the occasional literature of the 16th and 17th centuries. She is the author of several monographs. So far, two parts of a monograph devoted to Waclaw Klemens Zebracki and his *Gedanum sive Dantiscum* poem, which is a descriptive and laudatory account of the city, have appeared in print. At present, the publications deal with three main topics – the Latin works of the clergy associated with the Gdansk church and St. John's school, Latin literature produced in Spain, and those related to the history and cultural life of the Balkans.

e-mail: agnieszka.witczak@ug.edu.pl